

Chińskie źródła libertarianizmu

Autor tekstu: **Murray Rothbard**

Tłumaczenie: **Piotr Rosik**

Pierwszym myślicielem libertariańskim był Lao-Tsy (VI w. p.n.e.), twórca taoizmu. Niewiele o nim wiadomo; na pewno był bliskim znajomym Konfucjusza, i tak jak on pochodził z państwa Sung, korzenie zaś jego tkwiły w arystokratycznej dynastii Yin.

W odróżnieniu od nobliwych apologetów rządów biurokratów-filozofów, Lao-Tsy rozwinął radykalną myśl libertariańską. Dla tego chińskiego filozofa jednostka była podstawową komórką społeczną, a jej szczęście celem społeczeństwa. Uważał, że instytucje, które hamują rozwój jednostki i nie sprzyjają jej szczęściu, powinny zostać ograniczone lub wręcz całkowicie zlikwidowane. Dla indywidualisty Lao-Tsy rząd, z jego prawami i przepisami, „których jest więcej, niż osioł ma włosów”, był złośliwym ciemnięzycielem jednostki, „groźniejszym nawet od dzikich tygrysów”.

Twierdził, iż rząd musi zostać zredukowany do niezbędnego minimum; „bezczyność” miała być główną czynnością rządu, gdyż tylko ona zapewniała jednostkom możliwość rozwoju i budowania szczęścia. Każda interwencja rządu, jak przekonywał mędrzec, będzie swoistym hamulcem, zwiększającym tylko chaos i zamieszanie. Po odwołaniu się do powszechnie znanych doświadczeń ludzi z rządem, doszedł do takiej oto ostrej konkluzji: ***Im więcej sztucznych tematów tabu i restrykcji istnieje na świecie, tym bardziej zubożeni są ludzie... Im ważniejsze są prawa i regulacje, tym więcej złodziei i bandytów będzie.***

Najmądrzejszą rzeczą więc jest skromny rząd, który się do niczego nie wtrąca; wtedy świat „stabilizuje się sam”. Jak to ujął Lao-Tsy: ***Dlatego Mędrzec rzecze: nie robię nic, póki ludzie się nie zmieniają; faworyzuję stabilność, a ludzie rządzą się sami; nie robię nic, a ludzie się bogacą...***

Lao-Tsy krzewił swe odważne i radykalne idee w świecie opanowanym przez siły orientального despotyzmu. Prowadzenie jakiegś strategii w celu osiągnięcia zmiany społecznej, to z pewnością było dla niego nie do pomyślenia. Nie było bowiem ani żadnych historycznych, ani współczesnych mu dowodów na możliwość zmian w duchu libertariańskim; by ustalić jakąś optymistyczną strategię czy też by uformować ruch masowy, zdolny pokonać państwo. Lao-Tsy wybrał więc jedyną znaną mu wtedy drogę, polegającą na, charakterystycznym dla taoizmu, wycofaniu się z życia społecznego i ze świata, wycofaniu się i kontemplacji.

Podejrzewam, iż Lao-Tsy nawoływał do ucieczki od świata nie z powodów religijnych bądź ideologicznych, lecz dlatego, że wydawała mu się jedyną strategią, jaka mu w jego rozpaczliwej sytuacji pozostała. W sytuacji, gdy uznał za beznadziejne wszelkie próby uwolnienia społeczeństwa z kajdan państwa, być może za właściwe uważał wycofanie się ze świata, co tak naprawdę było ucieczką od tyranii państwowej.

To wycofanie się z państwa było naczelną zasadą taoizmu widoczną w myślach wielkiego taoisty **Chuang-tzu** (396-286 p.n.e.), który w dwa wieki po śmierci Lao-Tsy doprowadził leseferystyczne idee swego mistrza do ich logicznego zwieńczenia: indywidualistycznego anarchizmu.

Wpływowy arystokrata Chuang-tzu, który pisał w sposób barwny, posługując się alegoriami i parabolami, był świetnie wykształconym człowiekiem z państwa Meng. W swym kraju był tylko mało znanym urzędnikiem, lecz jego sława pisarska rozprzestrzeniła się na całe Chiny. Była tak wielka, iż król Wei z królestwa Ch'u posłał do Chuang-tzu wysłannika z darami i propozycją objęcia stanowiska najwyższego ministra na dworze. Pełna pogardy odpowiedź Chuang-tzu jest jedną z najwspanialszych w historii wypowiedzi na temat zła, jakie niesie ze sobą kusząco połyskujące berło władzy państwowej; była to odpowiedź godna człowieka, który być może był pierwszym na świecie anarchistą:

Tysiące uncji złota to w istocie wielka nagroda, a stanowisko pierwszego ministra to niezwykle wysokie stanowisko. Lecz czy nie dostrzegasz Panie ofiarnego wołu, który ma zostać złożony w ofierze na ołtarzu monarchii? Dbaj się o niego i karm się go przez wiele lat, posypuj brokatem, by był gotów, gdy przyjdzie czas wprowadzić go do Wielkiej Świątyni. Jednakże w pewnym momencie zastąpiony

może być przez pierwszą lepszą świnię, czyż nie? Tak więc nie kalaj mnie, Panie! Prędzej wytarżam się w rowie pełnym błota, dla własnej rozrywki, niż poddam się ograniczeniom zaprowadzanym przez rządzącego. Nigdy nie przyjmę żadnego publicznego stanowiska, w ten sposób osiągnąjąc szczęście.

Chuang-tzu wielokrotnie powtarzał, rozwijał i upiększał leseferystyczną myśl swego mistrza, Lao-Tsy: **Zostawiano już ludzkość samej sobie; nigdy nie rządzono jednak ludźmi z sukcesem.** W rzeczywistości **świat nie potrzebuje rządów; tak naprawdę nie potrzebuje władzy.** Chuang-tzu był pierwszym, który wprowadził do filozofii pojęcie „spontanicznego ładu”, rozwinięte później przez **Proudhona** w wieku dziewiętnastym i **Hayeka** ze Szkoły Austriackiej w wieku dwudziestym: **Optymalny ład powstaje wtedy, gdy nikt go nie tworzy.**

Co więcej, Chuang-tzu był prawdopodobnie pierwszym teoretykiem, który postrzegał państwo jako doskonałego złodzieja: **Kiepski złodziej trafia do więzienia. Wielki złodziej zostaje przywódcą państwa.** Uważał, iż jedyną różnicą pomiędzy ulicznymi złodziejami a władzą jest wielkość łupów. Motyw rządzących jako złodziei powtarzany był przez **Cycerona**, a w Wiekach Średnich przez **św. Augustyna** i innych chrześcijańskich filozofów.

*

Tekst ukazał się w 4. numerze „Salesmana”

Murray Rothbard

Zm. 1995. Amerykański ekonomista i teoretyk polityczny należący do tzw. Szkoły Austriackiej. Przyczynił się do zdefiniowania współczesnego libertarianizmu i anarcho-kapitalizmu. Był wiceprezesem Instytutu Ludwika von Misesa oraz Centrum Studiów Libertariańskich. Był także profesorem Uniwersytetu w Nevadzie, Las Vegas, oraz współtwórcą Raportu Rothbarda-Rockwella wraz z Lwem Rockwellem.

[Pokaż inne teksty autora](#)

(Publikacja: 29-06-2006)

[Oryginał..](http://www.racjonalista.pl/kk.php/s,4883) (<http://www.racjonalista.pl/kk.php/s,4883>)

Contents Copyright © 2000-2008 Mariusz Agnosiewicz

Programming Copyright © 2001-2008 Michał Przech

Autorem tej witryny jest Michał Przech, zwany niżej Autorem.

Właścicielem witryny są Mariusz Agnosiewicz oraz Autor.

Żadna część niniejszych opracowań nie może być wykorzystywana w celach komercyjnych, bez uprzedniej pisemnej zgody Właściciela, który zastrzega sobie niniejszym wszelkie prawa, przewidziane

w przepisach szczególnych, oraz zgodnie z prawem cywilnym i handlowym, w szczególności z tytułu praw autorskich, wynalazczych, znaków towarowych do tej witryny i jakiegokolwiek ich części.

Wszystkie strony tego serwisu, wliczając w to strukturę katalogów, skrypty oraz inne programy komputerowe, zostały wytworzone i są administrowane przez Autora.

Stanowią one wyłączną własność Właściciela. Właściciel zastrzega sobie prawo do okresowych modyfikacji zawartości tej witryny oraz opisu niniejszych Praw Autorskich bez uprzedniego powiadomienia. Jeżeli nie akceptujesz tej polityki możesz nie odwiedzać tej witryny i nie korzystać z jej zasobów.

Informacje zawarte na tej witrynie przeznaczone są do użytku prywatnego osób odwiedzających te strony. Można je pobierać, drukować i przeglądać jedynie w celach informacyjnych, bez czerpania z tego tytułu korzyści finansowych lub pobierania wynagrodzenia w dowolnej formie. Modyfikacja zawartości stron oraz skryptów jest

zabroniona. Niniejszym udziela się zgody na swobodne kopiowanie dokumentów serwisu Racjonalista.pl tak w formie elektronicznej, jak i drukowanej, w celach innych niż handlowe, z zachowaniem tej informacji.

Plik PDF, który czytasz, może być rozpowszechniany jedynie w formie oryginalnej, w jakiej występuje na witrynie. **Plik ten nie może być traktowany jako oficjalna lub oryginalna wersja tekstu, jaki zawiera.**

Treść tego zapisu stosuje się do wersji zarówno polsko jak i angielskojęzycznych serwisu pod domenami Racjonalista.pl, TheRationalist.eu.org oraz Neutrum.eu.org.

Wszelkie pytania prosimy kierować do redakcja@racjonalista.pl